

Asia: Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi: Suomen varhaiskasvatuksen erityisopettajat SVEOT ry:n lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö:

Suomen varhaiskasvatuksen erityisopettajat on tässä lausunnossaan tarkastellut varhaiskasvatuksen lainsäädäntöluonnosta lähinnä varhaiserityiskasvatuksen näkökulmasta. Varhaiskasvatus jää tässä työryhmän esityksessä kovin vähäiselle määrittelylle. Varhaiskasvatuksessa on kolme ulottuvuutta: kasvatus, opetus ja hoito, ja nimenomaan tässä järjestyksessä. Luonnoksessa varhaiskasvatuksen määrittelyssä todetaan: ---, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Tämä maininta on toki tärkeä, mutta hieman outo, sillä varhaiskasvatushan on ennen kaikkea pedagogista toimintaa. Tämä tulisi näkyä laissa selkeämmin ja olla etusijalla. Varhaiskasvatuksen määrittelystä pedagogisena toimintana seuraa se, etteivät perhepäivähoito ja kerhotoiminta voi samalla tavoin -samoin tavoittein ja edellytyksin- olla varhaiskasvatustoimintaa kuin päiväkodit, joissa mm. henkilöstön koulutus on toisenlainen.

Varhaiskasvatukselle asetetuissa tavoitteissa on kiitettävästi huomioitu aiemmat muutosehdotukset. Tavoitteissa korostuvat erityisesti yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot sekä lasten ja aikuisten väliset suhteet. Varhaiskasvatuksessa onkin syytä nostaa esille enemmän sosioemotionaalista oppimista ja kehitystä, mutta on ensiarvoisen tärkeää, että lapsen kaikki kehityksen osa-alueet – jotka vaikuttavat toinen toisiinsa- tulevat huomioiduiksi varsinkin oppimisen näkökulmasta. Lisäksi toisten lasten merkitys oppimisessa, kasvussa ja kehityksessä tulee huomioida paremmin laissakin.

Tukea tarvitsevien lasten asema ja yhdenvertaisuus on yksityisten palvelujen piirissä heikko. Käytännössä on ilmennyt sellaisia tilanteita, joissa lapsen tuen tarve on johtanut siirtoon kunnallisiin varhaiskasvatuspalveluihin. Yksityisiltä palveluntuottajilta (jotka hyvin usein kuitenkin ovat muita kuin varsinaisesti yksityisyrittäjiä) tulee edellyttää myös tukea tarvitsevien lasten palveluiden; pedagogisten ja rakenteellisten tukitoimien, järjestämistä ja niiden huomiointia jo palvelun alkaessa.

Lakiluonnoksessa ei edelleenkään ole huomioitu sosionomien ja kasvatustieteiden kandidaatin koulutusten eroja. Ainoastaan yliopistollinen lastentarhanopettajakoulutus tuottaa opettajankelpoisuuden. Erityislastentarhanopettajan nimike tulee korvata varhaiskasvatuksen erityisopettajan nimikkeellä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan kelpoisuuden tuottavat ainoastaan opettajankoulutuksessa hankittu lastentarhanopettajan tai kasvatustieteen kandidaatin koulutus ja erityisopettajaopinnot. Sosionomiopinnot eivät ole pohjakoulutukseksi edellytetyt opettajaopinnot. Lisäksi kelpoisuuden varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi voisi saada varhaiskasvatukseen suuntautuvilla kasvatustieteen maisterinopinnoilla (pääaine varhaiskasvatus/ yleinen kasvatustiede/ erityispedagogiikka) sekä erityisopettajaopinnoilla. (ks. aiempi lausuntomme).

Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oltava subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen ja päivähoitoon. Kaikilla lapsilla tulee olla oikeus myös varhaiserityiskasvatukseen ja -opetukseen (palvelut, tukitoimet) silloin, kun he sitä tarvitsevat. Kolmiportaisen tuen mallin yhtäläinen käyttöönotto niin varhaiskasvatuksessa kuin esi- ja perusopetuksessa parantaisi selkeästi tukea

tarvitsevien lasten asemaa ja oikeuksia varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksella ja varhaiserityiskasvatuksellahan on tutkitusti vaikuttavuutta lapsen myöhempään koulusuoriutumiseen ja hyvinvointiin (Sylva ym.2010).

Lainsäädännössä on turvattava monipuoliset ja tasavertaiset varhaiserityiskasvatuksen palvelut kaikille Suomessa asuville lapsille. Suomalainen varhaiskasvatus ja varhaiserityiskasvatus ovat jo perinteisesti perustuneet integraatioon ja inklusioon. Meillä ei ole olemassa erityispäiväkoteja samalla tavoin kuin esimerkiksi erityiskouluja. Kuitenkaan meillä ei ole riittävästi integroitua erityisryhmiä tai erityisryhmiä päiväkodeissa, joita tarvitaan jatkossakin tehostettua ja erityistä tukea saaville lapsille. Edellä mainitut ryhmät hyödyttävät eniten tukea tarvitsevia lapsia, sillä näissä ryhmissä on vahvaa erityispedagogista osaamista ja ammattitaitoa sekä kohdennettuja rakenteellisia ja pedagogisia tukitoimia (esim. Alijoki ym. 2013; Pihlaja 2003). Uudessa laissa tulee huomioida integroidut erityisryhmät ja erityisryhmät tukitoimina. Varhaiserityiskasvatuksen rakenteellisista ja pedagogisista tukitoimenpiteistä tulee laissa olla selkeät määrittelyt. Nyt ne mainitaan ehdollisina, mikä ei ole omiaan korjaamaan varhaiserityiskasvatuksessa havaittuja epäkohtia (mm. tukitoimenpiteiden epämääräisyys ja riittävien resurssien puute, säännöllisen erityisopetuksen puute).

Varhaiskasvatuksen laadun tekijöitä ovat mm. henkilöstön koulutustaso, lapsiryhmien koko ja henkilöstön ja lasten keskinäinen suhdeluku. Näihin asioihin tulee lakia säädettäessä kiinnittää nykyistä luonnosta paremmin huomiota. On muistettava, että korkealaatuinen varhaiskasvatus ehkäisee myös erityisopetuksen tarvetta. Keskeinen huolestamme onkin viime aikoina ollut varhaiskasvatuksen erityisopettajilta esiintunut huoli varhaiskasvatuksen pedagogisen ja kasvatuksellisen osaamisen vähenemisestä ja erityiskasvatuksen heikosta tietämyksestä.

Varhaiskasvatustalailta ei voida edellyttää kustannusneutraaliutta, koska se rajaa lakiin kirjattavien muutosten ja uudistusten toteutumista. Useilta kunnilta puuttuu kokonaan esim. varhaiserityiskasvatukseen talousarvioissa kohdennetut resurssit. Niinpä lapsen oikeus tukeen ei toteudu riittävässä määrin, mikä aiheuttaa runsaasti haittaa lapsen kehitykselle, kasvulle ja oppimiselle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteille tulee säätää laissa vahva opetussuunnitelman asema, ja niiden tulee velvoittaa kuntia/palveluiden järjestäjiä tähänastista vahvemmin.

Seuraavassa tarkemmat perustelut eri pykälille.

Turussa 7.4.2015

Marita Neitola

puheenjohtaja

Suomen varhaiskasvatuksen erityisopettajat ry.

Lain nimen tulisi olla:

Laki varhaiskasvatuksesta ja perhepäivähoidosta.

Perustelut: Varhaiskasvatuksen määrittely on selkiytymätöntä. Määrittelyn tulee olla lainsäädännössä niin selkeää, että kaikki ymmärtävät käsitteellä samaa asiaa ja tietävät, mitä on varhaiskasvatus ja mitä on päivähoito. Mielestämme vuorohoito iltaisin klo 18 jälkeen tai viikonloppuisin sekä juhlapyhinä ei ole varhaiskasvatusta vaan päivähoitoa. Perhepäivähoidon omaleimaisuutta tulee kunnioittaa, eikä sille tule asettaa samoja vaatimuksia kuin esimerkiksi päiväkodeissa tapahtuvalle varhaiskasvatukselle.

Luku 1 Yleiset säädökset

1 § Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kunnan järjestämästä varhaiskasvatuksesta, jota annetaan päiväkodissa ja perhepäivähoidossa.

2 § Varhaiskasvatuksen määritelmä

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista pedagogista toimintaa. Se toteutuu kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutena. Varhaiskasvatuksen toteuttaminen edellyttää pedagogista suunnittelua, arviointia ja kehittämistä. Varhaiskasvatus perustuu opetushallituksen laatimiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatusta arvioidaan säännöllisesti opetushallituksen antamin ohjein ja kriteerein.

Perustelu: Varhaiskasvatus on osa suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Sen hallinto on valtakunnallisesti opetus- ja kulttuuriministeriössä, ja kunnissa suurimmaksi osaksi osana niiden opetussektoria. Varhaiskasvatuksen keskeinen toiminta on pedagogista toimintaa, jonka keskiössä on lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen. Suomen varhaiskasvatukselle on leimallista ja arvostettua educare-malli, jossa lapsen päivässä toteutuu niin kasvatus, opetus kuin hoito suunnitelmallisesti, arvioiden ja kehittäen.

3§ Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Tässä laissa tarkoitetun varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää lapsen kehityksen eri osa-alueita ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet sekä lasten kesken että lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;

- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sosioemotionaalisia taitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestäväan toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

2 luku

Varhaiskasvatuksen järjestäminen

4 §

Lapsen etu ja toiminnan lainmukaisuus

Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Kunnan, kuntayhtymän ja muun palvelujen tuottajan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatus täyttää sille tässä laissa tai muussa lainsäädännössä asetetut vaatimukset.

Kommentti: Lapsen etu-käsite on vaikeasti ymmärrettävissä. Riippuu hyvin usein määrittelijästä, mitä sillä tarkoitetaan (vrt. esim. lastensuojelu). Mitä tällä tarkoitetaan varhaiskasvatuksen lainsäädännössä?

5 §

Kunnan yleinen varhaiskasvatuksen järjestämisvelvollisuus

Kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta lähellä palvelun käyttäjiä ottaen huomioon asutuksen sijainti sekä liikenneyhteydet.

Kommentti: Jos tällä halutaan turvata lapselle mahdollisuus lähipäiväkotiin tai perhepäivähoitoon, niin se on varsin kannatettavaa. Myös varhaiserityiskasvatuksen palvelut tulee taata ensisijaisesti sieltä, missä lapsi olisi muutenkin, jollei tuen tarvetta olisi. Vanhassa laissa on ollut mahdollisuus kuljetuksen järjestämiseen. Tätä mahdollisuutta esitämme myös uuteen lakiin: Kunnan on tarvittaessa järjestettävä kuljetus varhaiskasvatus- ja päivähoitopalveluihin.

7 §

Monialainen yhteistyö

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Kommentti: Tämä asia on tärkeä. Pidämme hyvänä, että se on huomioitu lakiesityksessä. Olisi kuitenkin syytä avata tätä tarkemmin, mitä tällä tarkoitetaan.

8 §

Varhaiskasvatuksen kieli

Lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen- tai ruotsinkielellä taikka saamen kielilain (1086/2003) 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettulla saamenkielellä.

Kunnan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusta järjestetään kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti lapsen 1 momentissa tarkoitettulla äidinkielellä. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää viittomakielellä, romaniksi tai muulla kielellä.

Perustelut/kommentit: Lakiluonnoksessa todetaan, että varhaiskasvatusta voidaan järjestää viittomakielellä jne. Voidaan- sana ei velvoita kuntia riittävästi järjestämään ao. palveluja. Lapsella pitää olla oikeus äidinkieleensä myös varhaiskasvatuksessa. Lisäksi muun kuin suomenkieliselle lapselle tulee tarjota S2- tyyppistä opetusta myös varhaiskasvatuksessa. Tutkimukset toteavat hyvinkin yksiselitteisesti hyvän suomenkielen hallinnan merkityksen oppimiselle ja myöhemmälle koulumenestykselle. Mitä varhemmin suomenkieli hallitaan, sitä parempaa on myöhempi opiskelu. Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon tulee olla kieli- ja kulttuurisensitiivistä. Varhaiskasvatuksen tulee tukea lapsen mahdollisuutta kasvaa kahteen kulttuuriin. Lasten vanhemmilla tulee olla oikeus saada tietoa varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta omalla äidinkielellään. Lisäksi varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee informoida lasten vanhempia oman äidinkielen tukemisen merkityksestä ja kannustaa vanhempia ylläpitämään omaa äidinkieltään.

9 § Varhaiskasvatuksen toiminta-ajat

Kommentti: Iltaisin, öisin, viikonloppuisin tarvittava hoito on päivähoitoa, ei varhaiskasvatusta. Laissa on huomioitava, ettei lapsen hoitopäivä saa pidentyä varhaiskasvatukseen osallistumisen vuoksi, vaan näiden palveluiden ja varhaiskasvatuksen tavoitteiden tulee toteutua maksimissaan 10 tunnin pituisessa ajassa.

Osa-aikainen varhaiskasvatus saa kestää enintään *kuusi* tuntia päivässä tai 30 tuntia viikossa.

Perustelu:

Mitä säännöllisempää lapsen varhaiskasvatukseen osallistuminen on, sitä varmemmin lapsen suotuisalle kehitykselle asetetut varhaiskasvatuksen tavoitteet voidaan saavuttaa. Osa-aikatyössä olevien vanhempien mahdollisuudet saada lapselleen ja perheelleen sopivat varhaiskasvatus- ja päivähoitopalvelut tulevat näin paremmin turvatuiksi.

12 §

Oikeus varhaiskasvatukseen ja osallisuus

Oikeus varhaiskasvatukseen Varhaiskasvatusta voidaan järjestää perusopetuksessa olevalle lapselle, joka erityisestä syystä tarvitsee tässä laissa säädettyä varhaiskasvatusta eikä lapsen hoitoa ole muulla tavoin järjestetty.

Kommentti: Minkä ikäisiä perusopetuksessa olevia oppilaita tämä koskisi? Ei ole tarkoituksenmukaista, että kouluikäiset ovat samassa paikassa kuin pienemmät lapset. Tukea tarvitseville oppilaille on tarvittava aamu- ja iltapäivähoito sekä muu hoito järjestettävä muulla tavoin. Perusopetuksessa olevat eivät tarvitse enää varhaiskasvatusta vaan hoitoa ja oman ikänsä ja tarpeittensa mukaista toimintaa kuten muutkin kouluikäiset.

4 Luku

Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa

17 §

Lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen

Lapselle on annettava hänen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää tukea varhaiskasvatuksessa heti tuen tarpeen ilmettyä. Tukea on annettava laadultaan ja määrältään lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Lapselle on annettava hänen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää tukea osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Jos osana perustoimintaa annettava tuki ei ole riittävää ja lapsi tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, lapselle annettavaa tukea on te-

hostettava lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Lapselle on tarvittaessa annettava erityistä tukea lapsen vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästymisestä tai tunne-elämän häiriöstä johtuen.

18 §

Erityislastentarhanopettajan palvelut

Lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi varhaiskasvatuksessa on oltava tarvetta vastaavasti erityislastentarhanopettajan palveluja.

Kommentti: Erityislastentarhanopettaja-nimikkeen sijaan tulee käyttää varhaiskasvatuksen erityisopettaja-termiä. Miten ja kuka määrittelee tarpeen? Olisiko syytä laatia mitoitus erityisopettajien määrystä: esim. 1 erityisopettaja/100 lasta? Perusopetuksessa erityisopettajia on 5000, kun varhaiskasvatuksessa heitä on n. 900. Tutkimukset toteavat varsin yksiselitteisesti esimerkiksi oppimisvaikeusriskin olevan ennakoitavissa jo varhaiskasvatusiässä. Tämä puoltaa erityisopettajien suurempaa määrää ja tehokasta ennaltaehkäisyä sekä varhaista tukea.

Aiempi lausuntomme: Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut tulee laissa mitoittaa selkeästi. Jokaisessa kunnassa tulee olla vähintään yksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja, jolla on tämän lain mukainen kelpoisuus enintään sataa varhaiskasvatus- ja päivähoitopalveluissa olevaa lasta kohden. Lisäksi laissa tulee säätää erikseen konsultoivista ja integroiduissa erityisryhmissä sekä erityisryhmissä toimivista erityisopettajista. Perustelu: erityisopettajien työtehtävät ovat verrattavissa perusopetuksen erityisopettajiin, joita ovat laaja-alaiset erityisopettajat ja erityisluokanopettajat.

19 §

Tuen muodot ja toteuttaminen

Tuki voi sisältää tarvittavia pedagogisia, rakenteellisia ja hyvinvointia tukevia järjestelyjä, kuten erityislastentarhanopettajan palveluja, tulkitsemis- ja avustamispalveluja tai erityisten apuvälineiden käyttöä.

Tuki järjestetään pääsääntöisesti muun varhaiskasvatuksen yhteydessä tai, jos lapsen tuen tarve sitä edellyttää, osittain tai kokonaan erityisryhmässä tai muussa soveltuvassa paikassa.

20 §

Henkilöstön mitoitus tuen tilanteissa

Jos ryhmässä on yksi tai useampi erityistä tukea saava lapsi, tämä on otettava huomioon lasten lukumäärässä tai kasvatus-, opetus- ja hoitotehtäviin osallistuvien henkilöitten lukumäärässä, jollei ryhmässä ole lapsi- tai ryhmäkohtaista avustajaa.

Mitä 1 momentissa on säädetty, on tarvittaessa otettava huomioon, jos ryhmässä on yksi tai useampi tehostettua tukea saava lapsi.

Kommentti: määrittely on aivan liian väljä. Montako tukea tarvitsevaa lasta voi olla ns. tyypillisessä ryhmässä, miten heidän rakenteelliset tukitoimensa järjestetään niin, että varhaiskasvatukselle ja lapsille asetetut yksilölliset tavoitteet toteutuvat? Nykykäytäntöjen valossa erittäin huonosti!

Integroitujen erityisryhmien palvelut ja mahdollisuudet tulisi saada lakiin selkeänä vaihtoehtona ns. tyypillisen lapsiryhmän ohella! Lisäksi ryhmäkoon tulee olla selkeästi ja laissa säädetysti pienempi, jos ryhmässä on tukea tarvitseva lapsi.

21 §

Tuen tarpeen ja tukitoimenpiteiden arviointi ja yhteistyö

Lapsen tuen tarvetta, riittävyttä ja sopivuutta on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Arvioinnin tekemisestä vastaa lastentarhanopettaja tai erityislastentarhanopettaja. Arviointi tehdään yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen vanhempien tai muiden huoltajien kanssa sekä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen tai muiden viranomaisten kanssa. Arvioinnin perusteella ratkaistaan lapsen tuen taso, sisältö ja toteuttaminen.

22 §

Tuen kirjaaminen

Lapsen tuen tarve, tukitoimet, niiden toteuttaminen ja vaikuttavuus on kirjattava 28 §:ssä säädettyyn lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Kommentti: Tukea tarvitsevan lapsen oppimissuunnitelmat ja pedagogiset arviot, selvitykset ja HOJKS on liitettävä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Kommenttimme edellisiin: Vaikka edistystä edelliseen luonnokseen on, olemme silti sitä mieltä, että korjaukset eivät ole riittävät. Ero esi- ja perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen välillä tavoitteissa ym. ei ole riittävä peruste olla toteuttamatta kolmiportaisen tuen periaatteita samalla tavoin myös varhaiskasvatuksessa. Näissä pykälissä lapsen tuen toteuttaminen ja järjestäminen sekä tukitoimet jäävät edelleen erittäin väljiksi. Ne eivät velvoita palveluiden järjestäjiä riittävästi. Näihin tarvitaan tarkennuksia. Esitämme tuen pykälää korjattavaksi aiemman lausuntomme mukaisilla asioilla, joita on tässä alla:

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Tuki sisältää tarvittavia *rakenteellisia ja/tai* pedagogisia järjestelyjä, ja erityisopettajan tai *muun asiantuntijan* palveluja, tulkitsemis- ja avustajapalveluja tai erityisten apuvälineiden käyttöä jne. --- Lapsen tuen tarpeet otetaan huomioon henkilöstön määrässä, henkilöstörakenteessa ja/tai lasten määrässä. --- Lapsen kehityksen ja oppimisen edistäminen suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen *opettajan*, lapsen huoltajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa, tarvittaessa moniammatillisessa *työryhmässä (varhaiskasvatuksen oppilashuoltoryhmä, voi olla lapsikohtainen)* yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen tai muiden viranomaisten kanssa.

Kunta varhaiskasvatus- ja päivähoitopalveluiden järjestäjänä vastaa tukitoimien järjestämisen edellytyksistä. Varhaiskasvatus- ja päivähoitopalveluiden johtajana toimivan tehtävänä on huolehtia siitä, että lapsen tarvitsema tuki toteutuu varhaiskasvatuksessa ja päivähoidossa. Lapsen tarvitsema tuki (rakenteellinen, pedagoginen ja kuntoutuksellinen) toteutuu yhteneväisenä riippumatta siitä, millaisia varhaiskasvatus- ja/tai päivähoitopalveluita lapsi käyttää (vuorohoito, ilta- ja yöhoito, viikonloppuisin tai arkipyhisin tai loma-aikoina tarvittavat palvelut)

Perustelu:

Työryhmän jäsenistöön kuuluu lapsen kasvatukseen ja kehityksen tukemiseen erikoistuneita asiantuntijoita kuten erityisopettaja ja psykologi. Kunnan varhaiskasvatuspalvelun järjestäjä on vastuussa päiväkodin johtajan tekemän päätöksen toteutumisesta. Moniammatillinen työryhmä (nimi: Varhaiskasvatuksen oppilashuoltoryhmä, joka voi olla lapsikohtainen ja myös laajempi) tulee muodostaa samoin periaattein kuin esi- ja perusopetuksessa Laki oppilas- ja opiskelijahuollosta -säädösten mukaisesti tulee olla.

Epätarkka ilmaisu antaa varhaiskasvatuspalvelun järjestäjälle liian paljon päätösvaltaa lapsen tuen tarpeeseen liittyvien tukitoimien järjestämisestä. Selvitysten mukaan (mm. Päivähoitoselvitys 2010) lasten tarvitsemat tukitoimet eivät toteudu riittävän hyvin ja tasapuolisesti eri puolilla Suomessa. Tästä syystä ehdotamme, että lapsen tuen tarpeesta ja tukitoimista päättää päiväkotikohtainen moniammatillinen työryhmä l. varhaiskasvatuksen oppilashuoltoryhmä (voi olla lapsikohtainen), joka on verrattavissa perusopetuslain oppilashuoltoryhmään. Jollei lakiin kirjata selkeästi, kuka tekee päätöksen päätökset jäävät tekemättä ja lapsi vaille tarvittavaa tukea. Kunnan varhaiskasvatuspalvelun järjestäjän tulee olla vastuussa yksikön johtajan tekemän päätöksen toteutumisesta, jotta tukitoimet eivät jää toteutumatta kustannussyistä. Inklusion

toteutumisen esteenähän on tutkimusten mukaan mm. se, ettei tukitoimenpiteisiin ole suunniteltu ja määritelty tarvittavia resursseja (esim. Pihlaja 2009).

Yleisestikin pykälien 16, 17 ja 18 säätämisessä tulee huomioida esiopetuksen vastaavat säädökset ja asiakirjat.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tehostettu tuki

Tuen antaminen perustuu varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan pedagogiseen arvioon jne. Lapsen kehityksen ja oppimisen tehostettu tuki suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan varhaiskasvatuksen opettajan, erityisopettajan ja lapsen huoltajien kanssa ja tarvittaessa varhaiskasvatuksen oppilashuoltoryhmässä ja myös yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen tai muiden viranomaisten kanssa. Lapselle laaditaan oppimissuunnitelma, joka sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tehostetun tuen ja oppimissuunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa lapsen siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa varhaiskasvatuksen oppilashuoltoryhmässä. Moniammatillisen työryhmän päätöksen toteuttamisesta vastaa päiväkodin johtaja/päivähoidon ohjaaja.

Perustelu: ks. edellä.

Tehostetusta tuesta varhaiskasvatuksessa tulee säätää tarkemmin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kuten esiopetussuunnitelman perusteissakin tehdään. Pienempien lasten ei tule olla ikänsä vuoksi eriarvoisessa asemassa. Varhainen riittävä tuki edistää lapsen osallisuutta, itsetuntoa, oppimista ja kehitystä. Sen vaikutukset ulottuvat pitkälle aikuisuuteen. Lapsella voi olla tunne-elämään, ajatteluun tai sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyvä tehostetun tuen tarve, vaikka hänellä ei olisi vammaa tai sairautta. Tuen tarve ilmenee erilaisina oppimisvaikeuksina, tarkkaavuus- ja käytöshäiriöinä sekä sosiaalisen kompetenssin; mm. vertaissuhteiden ongelmina ja syrjäytymisenä.

Lapsen kehityksen ja oppimisen erityinen tuki

Lapsen kehityksen ja oppimisen erityinen tuki suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan, erityisopettajan, huoltajien ja lapsen kanssa toimivien muiden ammattilaisten, sekä tarvittaessa moniammatillisessa työryhmässä yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen tai muiden viranomaisten kanssa. ...

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä on hankittava lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta varhaiskasvatuksen opettajalta ja varhaiskasvatuksen erityisopettajalta pedagoginen selvitys lapsen saamasta kehityksen ja oppimisen tuesta ja kokonaistilanteesta.

Lapselle laaditaan henkilökohtainen oppimisen järjestämistä koskeva suunnitelma (vrt. HOJKS) osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa.

Perustelu: Ks. kahden edellisen pykälän perustelut.

Erityisestä tuesta varhaiskasvatuksessa tulee säätää tarkemmin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kuten esiopetussuunnitelman perusteissakin tehdään. Pienempien lasten ei tule olla

ikänsä vuoksi eriarvoisessa asemassa. Lapsella voi olla tunne-elämään, ajatteluun tai sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyvä erityisen tuen tarve, vaikka hänellä ei olisi diagnosoitua vammaa tai sairautta. Tuen tarve ilmenee erilaisina oppimisvaikeuksina, tarkkaavuus- ja käytöshäiriöinä sekä sosiaalisen kompetenssin; mm. vertaissuhteiden ongelmina ja syrjäytymisenä.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tehostettu / erityinen tuki

Lapsen tehostetun / erityisen tuen tarpeen riittävyys, sopivuus ja oikea-aikaisuus on arvioitava säännöllisesti, vähintään kerran puolessa vuodessa.

Perustelu: Lapsen kehitys on nopeaa ja siksi tuen tarpeen määrässä, laadussa ja ajoituksessa voi tapahtua muutoksia lyhyemmässä ajassa kuin vuodessa.

28 § Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan ja lapsen huoltajien kanssa. ---Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on arvioitava säännöllisesti ja suunnitelma on tarkistettava vähintään puolen vuoden välein.

Perustelu: suunnitelman laatiminen kuuluu lapsiryhmän pedagogiikasta ja toiminnasta vastaavalle henkilölle eli opettajalle. Opettajan tutkinto on ainoastaan yliopistosta valmistuneilla lastentarhanopettajilla ja erityisopettajilla.

7 luku

Henkilöstö ja kelpoisuusvaatimukset

31 §

Riittävä henkilöstö

Kunnan, kuntayhtymän tai muun palvelujen tuottajan on huolehdittava, että varhaiskasvatuksessa on riittävä määrä tässä luvussa säädettyä henkilöstöä. Lisäksi varhaiskasvatuksessa voi olla lasten tarpeet ja varhaiskasvatuksen tavoitteet huomioiden myös muuta henkilöstöä.

Kommentti: Mikä on riittävä määrä? Ilmaisuu on epätarkka.

Kommentit henkilöstön kelpoisuuksiin:

Varhaiskasvatuksen opettajan ja sosionomin tehtävät on erotettava toisistaan. Sosionomikoulutus ei ole opettajan koulutusta. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan kelpoisuutena tulee olla opettajankoulutus (ei sosionomikoulutus) ja erityisopettajan opinnot. Varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi tulee olla kelpoinen myös henkilö, jolla on kasvatustieteen maisterin tutkinto ja erityisopettajan opinnot (pääaineena esim. yleinen kasvatustiede tai varhaiskasvatustiede, ei pelkästään erityispedagogiikka).

Varhaiskasvatuksen avustaja puuttuu nyt kokonaan henkilöstöstä.

Perustelut kuten aiemmassa lausunnossamme:

Varhaiskasvatuksessa työskentelevien yliopistokoulutuksen saaneiden lastentarhanopettajien määrä on vähentynyt huolestuttavasti. Koulutuksen arviointiraportin mukaan kuitenkin juuri opettajankoulutuksen yhteydessä järjestetyt lastentarhanopettaja-opinnot vastaavat parhaiten varhaiskasvatuksen tarpeita. Varhaiskasvatuksessa ja päivähoidossa työskentelee varhaiskasvatuksen opettajia, erityisopettajia, lastenhoitajia, perhepäivähoitajia ja avustajia.

Päiväkodissa ryhmissä tulee olla kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa, joilla on yliopistotasoinen koulutus. Opettajankoulutuksen saaneiden lastentarhanopettajien määrä pitää olla vähintään 50 prosenttia päiväkodin henkilökunnasta. Tutkimusten mukaan laadukkaan varhaiskasvatuksen ja varhaiserityiskasvatuksen tae on mm. opettajien korkea koulutustaso. Varhaiskasvatuksen koulutusten arviointiraportissa todetaan yliopistollisen koulutuksen suuntautuvan selkeästi varhaiskasvatuksessa tarvittavaan osaamiseen. Integroiduissa erityisryhmissä ja erityisryhmissä on vähintään yksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Lisäksi varhaiskasvatus- ja päivähoitopalveluissa tulee olla konsultoivia erityisopettajia ja varhaiskasvatuksen sosionomeja kuraattoritehtävissä.

Kelpoisuuksien lisäksi varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan tehtäviin on kirjattava vastuu lapsiryhmän pedagogisesta toiminnasta sekä vastuu varhaiskasvatuksen yleisen, tehostetun tai erityisen tuen suunnitelmien laatimisesta ja toteutumisesta.

Varhaiskasvatuksen opettaja

Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuutena tulee olla kasvatustieteiden maisterin tutkinto. Nykyisin tehtäviin kelpoisten henkilöiden kelpoisuus tulee turvata siirtymäsäännöksiin.

Perustelu: Myös varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa olevilla lapsilla tulee olla oikeus saman koulutustason omaaviin opettajiin kuin muissa koulutuksissa olevilla oppilailla on.

Varhaiskasvatuksen sosionomi

Varhaiskasvatuksen sosionomin työtehtävä painottuu varhaiskasvatuksen sosiaalityöhön, joka on verrattavissa kuraattorin tehtäviin perusopetuksessa (vrt. Laki oppilashuollosta).

Perustelu: Lastensuojelua tarvitseville perheille tulee olla tarjolla näitä palveluja lähipalveluina.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtäviin on:

1. 27 §:ssä säädetty kelpoisuus (KM), jonka lisäksi on suoritettu erityisopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot, joista säädetään yliopistojen tutkinnosta annetun asetuksen (794/2004) 19 §:n 1 momentin 3 kohdassa; tai 2. varhaiserityisopetuksen koulutus (VEO).

Nykyisin tehtäviin kelpoisten henkilöiden kelpoisuus tulee turvata siirtymäsäännöksiin.

Perustelu: luvun alussa ja 27§. Lisäksi varhaiskasvatuksen koulutusten arviointiraportissa todetaan yliopistollisen erityisopettajakoulutuksen toteuttavan erittäin hyvin varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden osaamisalueita. Varhaiskasvatuksen erityisopettajalla on oltava vahva lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen tuntemus, joiden varaan erityisopettajaopinnot rakentuvat. Perusosaamisen puutteita ei voi korjata enää jälkikäteen.

Varhaiskasvatuksen avustaja (jota nyt ei ole koko esityksessä??!!)

Pidämme olennaisena, että laissa määritellään avustaja ja avustajalle pohjakoulutus.

Varhaiskasvatuksen johtotehtävät

Kelpoisuusvaatimuksena varhaiskasvatuksen ammatillisiin johtotehtäviin on kasvatustieteen (varhaiskasvatus) ylempi korkeakoulututkinto, vähintään 27 mukainen kelpoisuus sekä riittävä johtamistaito.

Perustelu: Yliopistollinen varhaiskasvatuksen maisteritutkinto sisältää korkeatasoista pedagogiikkaa ja johtamiskoulutusta sekä pedagogisen asiantuntijuuden integraatiota johtajuuteen. Varhaiskasvatuksen johtotehtävissä työskentelevien tehtäviä voidaan verrata esimerkiksi rehtoreihin, jolloin kelpoisuuksienkin kuuluu olla samantasoiset.

Uusi pykälä: Varhaiskasvatuksen psykologi

Perustelu: Kuntien tulee järjestää myös varhaiskasvatukseen samanlaiset psykologipalvelut kuin esiopetuksessa ja kouluissa uuden Laki oppilas- ja opiskelijahuollosta - säädöksen mukaisesti tulee olla.

37§ Tilapäinen poikkeaminen :

Jos varhaiskasvatuksessa toimivan kelpoisuusvaatimuksin säädetyn henkilöstön tehtävään ei saada henkilöä, jolla on säädetty kelpoisuus, tehtävään voidaan ottaa enintään vuoden ajaksi henkilö, jolla suoritettujen kasvatustieteen opintojen perusteella on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen.

Perustelu:

Varhaiskasvatuksessa toimivalta työntekijältä tulee aina edellyttää varhaiskasvatuksen opintoja.

8 luku

Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus

Kommentit: Tässä luvussa esitetyt säädökset ovat riittämättömät, eivätkä täytä nykypäivän ja tulevaisuuden varhaiskasvatukselle asettuvia vaatimuksia ja tavoitteita. Esitämme edelleen samoja korjauksia kuin aiemmassa lausunnossamme:

Päiväkodin henkilöstön mitoitus

Päiväkodissa tulee hoito-, kasvatus- ja opetustehtävissä olla vähintään puolet tämän lain mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöä enintään seitsemää kolme vuotta täyttänyttä ja yksi enintään neljää alle kolmivuotiaista lasta kohden.

Lisäys: Integroiduissa ryhmissä ja erityisryhmissä tulee olla vähintään yksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja tämän lain kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö ja yksi varhaiskasvatuksen opettaja tämän lain mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö.

Lisäys: Lisäksi jokaisessa päiväkodissa tulee olla johtaja, jonka kelpoisuusvaatimuksena on tämän lain kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö. (ks. esityksemme kelpoisuuksista)

Päiväkodin henkilöstön rakenne

Päiväkodin henkilöstön rakenne muodostetaan siten, että jokaista yli kolmivuotiaiden lapsiryhmää kohden on vähintään kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa yksi alle kolmivuotiaisen lapsiryhmää kohden, joilla kelpoisuuspykälissä esittämämme kelpoisuus

Lisäys: Integroiduissa ryhmissä ja erityisryhmissä tulee olla vähintään yksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja tämän lain kelpoisuusvaatimuksemme täyttävä henkilö ja yksi varhaiskasvatuksen opettaja tämän lain kelpoisuusvaatimuksemme täyttävä henkilö. Lisäksi näissä ryhmissä tulee olla yksi lastenhoitaja, jolla on lain mukainen kelpoisuus, yksi avustaja, joka on tämän lain kelpoisuusvaatimuksemme täyttävä henkilö
Lisäys: Lisäksi jokaisessa päiväkodissa tulee olla johtaja, jonka kelpoisuusvaatimuksena on tämän lain kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö.

Lisäys: uusi pykälä: lapsiryhmien koko

Lapsiryhmien koot tulee määritellä laissa seuraavasti:

- *1-vuotiaille tulee perustaa omat erilliset ryhmänsä (vauvalat/seimiryhmät tulee saada takaisin). Ryhmän koko on enintään 6 lasta. Ryhmässä voi työskennellä 1 varhaiskasvatuksen opettaja ja 2 lastenhoitajaa.*
- *2–3 –vuotiaiden ryhmät ovat kooltaan max. 9 lasta. Poikkeaminen tästä ryhmäkoosta ei saa olla mahdollista siinäkään tapauksessa, että samassa ryhmässä alle kolmivuotiaiden lasten kanssa olisi yli kolmivuotiaita lapsia. Ryhmässä on oltava vähintään kaksi lastentarhanopettajaa ja lastenhoitaja.*
- *yli 3-vuotiaiden lasten ryhmien enimmäiskoko on 16 lasta. Ryhmässä työskentelee 2 lastentarhanopettajaa ja lastenhoitaja.*
- *ns. tavallisissa päiväkotiryhmissä voi olla korkeintaan 3 erityistä tukea tarvitsevaa lasta*
- *integroitujen erityisryhmien ryhmäkoko on korkeintaan 12 lasta. Näistä lapsista 3-5 lasta voi olla tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevia. Ryhmässä työskentelee vähintään yksi erityisopettaja lastentarhanopettajan, lastenhoitajan ja avustajan lisäksi.*
- *erityisryhmien koko on korkeintaan kahdeksan lasta. Ryhmässä työskentelee vähintään yksi erityisopettaja lastentarhanopettajan, lastenhoitajan ja avustajan lisäksi.*
- *perhepäivähoidossa toteutettava varhaiserityiskasvatus on määriteltävä säädöksissä erikseen*
- *jos ryhmän lapsilla on ns. sovittuja 'hoitopäiviä, nämä eivät saa lisätä lasten määrää ryhmissä*
- *tehokkuus ja tuottavuus varhaiskasvatuksessa eivät saa perustua käyttö- ja täyttöasteelle. Tästä tulee säätää laissa.*
- *aikuisten määrän lisäämisellä ei saa kasvattaa lapsiryhmän kokoa- tämä tulee säätää lailla.*

Perhepäivähoito:

Poistettava: Erityisistä syistä ja huomioon ottaen paikalliset olosuhteet kolme hoitajaa voi hoitaa samanaikaisesti enintään kahtatoista lasta. Tällöin yhdellä perhepäivähoitajalla on oltava vähintään 33 §:n mukainen kelpoisuus.